

8. Chepeljeva N. V. Dyskursyvni zasoby zamoproektuvannja osobystosti / N. V. Chepeljeva // Nauk. zap. Serija «Psychologija i pedagogika». Tem. vyp. «Aktual'ni problemy kognityvnoi' psihologii». – Ostrog : Vyd-vo Nac. un-tu «Ostroz'ka akademija», 2013. – Vyp. 24. – S. 7–11.
9. Chepeljeva N. V. Sprjamovanist' osobystosti na rozvytok jak pidg'runtja samoproektuvannja [Elektronnyj resurs] / N. V. Chepeljeva // Psychologija samorozvytku osobystosti : zb. nauk. pr. / za red.. N. V. Chepeljevoi', Ja. F. Andrejevoi'. – Chernivci ; Kyi'v, 2016. – 284 s. – 1 elektron. opt. dysk (CD-ROM).
10. Shhukina M. A. Napravlenija issledovanij samorazvitija lichnosti v sovremennoj zarubezhnoj psihologii / M. A. Shhukina // Vopr. psihologi. – 2014. – № 4. – S. 94–105.

Tkachenko O.A. ANALYSING THE FACTORS OF PROFESSIONAL SELF-IMPROVEMENT AS A BASE OF SELF-DEVELOPMENT AMONG TEACHERS

This paper analyzes the problem of professional self-improvement among teachers in the context of the project paradigm. Professional self-improvement is represented as a process of getting and improving of professional and personal qualities, professional knowledge and skills. It is also the aspect of self-development. This article describes the interrelation of personal self-development and self-projecting, emphasizing their personal peculiarities. Moreover it proves that self-projecting provides personal self-development. Self-projecting ability is defined as an indicator of a higher level in personal development.

This research investigates psychological definition of self-projecting, its nature, in particular in terms of psychological hermeneutics. Self-projecting is made through social and personal experience and its transformation into personal constructs. This paper deals with the mechanisms, stages and characteristics of this process. It highlights that the main points in self-projecting are personal concepts, values, aims and beliefs. Theoretical assumptions are proved by empirical evidence. This paper also analyses teacher subjective assessment of private and social factors promoting or preventing professional self-development impact.

The article empirically proves that personal concepts are involved in understanding and interpreting personal and social impact which is subjective assessment. Taking into account of personal conceptual features and structures, their transformation will allow teachers to carry self-projecting thus achieve a higher level of professional self-development.

Key words: *self-projecting, self-improvement, professional teacher self-development, factors of self-improvement, factors of promoting professional self-development, factors of preventing self-improvement, personal self-concept, personal constructs.*

УДК 159.923.2:004.738.5–049.5

О.Р. ТКАЧИШИНА

ПСИХОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА ОСОБИСТОСТІ ТА ЯВИЩА СТЕРЕОТИПІЗАЦІЇ У СУЧАСНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Стаття присвячена аналізу проблеми психологічної безпеки особистості у сучасному інформаційному середовищі. Розкривається сутність та основні критерії психологічної безпеки особистості у сучасному інформаційному середовищі. Розглядається явище стереотипізації, особливості існування стереотипів у сучасному інформаційному просторі, роль та місце стереотипів в інформаційному середовищі та їх зв'язок з психологічною безпекою особистості. Наголошується на необхідності формування психологічної безпеки в інформаційному середовищі, зокрема, мережі Інтернет, що є особливо актуальним для дітей шкільного віку, підлітків та молоді.

Ключові слова: *психологічна безпека, інформаційне середовище, стереотипізація, стереотип, стереотипне мислення, маніпулятивний вплив, свідомість, деструктивний вплив.*

Статья посвящена анализу проблемы психологической безопасности личности в современной информационной среде. Раскрывается сущность и основные критерии психологической безопасности личности в современной информационной среде. Рассматривается феномен стереотипизации, особенности существования стереотипов в современном информационном пространстве, роль и место стереотипов в информационной среде, и их связь с психологической безопасностью личности. Подчеркивается необходимость формирования психологической безопасности в информационной среде, в частности, сети Интернет, что особенно актуально для детей школьного возраста, подростков и молодежи.

Ключевые слова: *психологическая безопасность, информационная среда, стереотипизация, стереотип, стереотипное мышление, манипулятивное воздействие, сознание, деструктивное влияние.*

Постановка проблеми. Становлення інформаційного простору є закономірним явищем історичного розвитку суспільства. В умовах сучасного існування людства зазнають трансформацій усі сфери суспільного життя, з кожним роком ускладнюються і змінюються умови різних видів професійної та навчальної діяльності. В умовах суспільних трансформацій актуалізується проблема формування стереотипів, шаблонів мислення, патернів поведінки тощо. Це також зумовлено і підвищеним потоком інформації на особистість, і необхідністю виконання безлічі справ, як правило, в обмежені терміни. Тому, існування старих та формування нових

стереотипів в таких умовах є незаперечним явищем. Актуальною стає проблема стереотипізації у сучасному інформаційному середовищі.

Крім того, варто зазначити, що прискорена інформатизація та комп'ютеризація усіх сфер суспільного життя, утворення світової мережі комунікаційних зв'язків породжують адаптаційні проблеми особистості в умовах постійних змін. Актуалізується також проблема психологічної безпеки особистості у сучасному інформаційному просторі, оскільки сучасна людина нерідко опиняється в ситуації невизначеності, невпевненості та ненадійності, що призводить до виникнення почуття тривоги, фрустрації, а інколи і розчарування, особливо це стосується мережі Інтернет. Тому, **актуальність вивчення проблеми** психологічної безпеки особистості на сучасному етапі розвитку інформаційних та комп'ютерних технологій і явища стереотипізації в інформаційному середовищі не викликає сумнівів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед дослідників, які приділяли увагу проблемі вивчення інформаційної та психологічної безпеки варто згадати Г. В. Ложкіна, М. А. Котика, С. К. Рощина, Г. В. Грачова, В. М. Петрика, В. В. Остроухова, Н. Л. Шликову та ін. [2; 4; 6]. Досліджувались як окремі аспекти інформаційної безпеки особистості, суспільства, держави в цілому, так і окремі питання психологічної безпеки особистості у сучасному інформаційному просторі [6]. Щодо вивчення явища стереотипізації, то тут слід зазначити, що дана проблема не є новою. Так, загальні підходи й напрями аналізу стереотипів було закладено у працях Т. Адорно, У. Ліппмана, Г. Олпорта, Г. Теджфела, Дж. Фішмена. У радянський період дослідження проблеми стереотипів було пов'язане з іменами І. Кона, П. Шихірева, В. Ядова, Г. Кондратенко та ін. Питання стереотипізації та суміжні з ним проблеми розроблялися українськими дослідниками Л. Боровською, Н. Габор, О. Галенком, Н. Годзь, І. Дзюбою, Л. Завгородньою, Л. Компанцевою, В. Різуном та ін. [5]. Проте, дана проблема залишається актуальною, особливо у контексті психологічної безпеки особистості, і саме у цьому ракурсі потребує подальшого дослідження. Враховуючи вище зазначене, можна визначити такі основні **цілі даної статті**: 1) визначити сутність та основні критерії психологічної безпеки особистості у сучасному інформаційному середовищі; 2) з'ясувати роль та місце стереотипів в інформаційному просторі та їх зв'язок з психологічною безпекою особистості.

Виклад основного матеріалу. Інформатизація та комп'ютеризація, що набувають усе більшого розмаху в сучасному суспільстві, призводять до прискорення темпів життя, збільшення інформаційного потоку та необхідності сприйняття й переробки людиною великої кількості інформації. Більші можливості, які з'явилися у людини з появою комп'ютерів, змінили її життя – полегшивши його функціонально, ускладнили психологічно. Постає проблема соціально-психологічної адаптації у світі, що постійно змінюється. Сутність впливу інформаційних та комп'ютерних технологій на особистість неоднозначна: з одного боку, безсумнівні переваги, які привносять комп'ютер у життя людини, а з іншого – існує безліч побічних ефектів комп'ютеризації, які стосуються інших сфер життя людини (М. Г. Абрамов, Ю. Д. Бабаєва, А. С. Войскунський, А. Гольдберг, А. В. Гордєєва, Д. Грінфільд, Ю. І. Машбиць, Е. Рейд, М. Л. Смульсон, Дж. Сулер, К. С. Янг та ін.).

Водночас слід враховувати також інформаційний контент з яким зіштовхується особистість в сучасному інформаційному середовищі. Наприклад, взяти хоча б рекламу, яка в наш час стала більш агресивною, нав'язливою, і досить часто з ознаками маніпуляції, у порівнянні з рекламою минулого століття. Чи потребує особистість психологічного захисту від певного нав'язливого, а досить часто і негативного інформаційного потоку? Безумовно, що так. Варто підкреслити, що сьогодні все більше стають актуальними питання психологічної безпеки особистості в мережі Інтернет. Особливо це важливо тоді, коли мова йде про дітей шкільного віку, підлітків та молодь. Ці категорії є найбільш вразливими до різних негативних аспектів інформаційного потоку мережі Інтернет. Маніпулятивний підхід, що нерідко використовується щодо викладу інформації для даної верстви населення, соціальні групи в мережі Інтернет, які є надзвичайно привабливими для підлітків, в наш час, як свідчить практика, можуть бути небезпечними для ще нестійкої психіки та недостатньо розвиненої свідомості. Слід навести ознаки, які можуть свідчити про психологічну загрозу з боку інформаційного середовища (Інтернету) для школярів та підлітків: маніпулювання свідомістю, шантаж, погрози, приниження тощо.

Необхідно зазначити, що психологічна вразливість дітей шкільного та підліткового віку зумовлена насамперед віковими особливостями, коли відбувається становлення самосвідомості, світогляду, формування життєвих цінностей тощо. Тому, в цей період зростає небезпека можливого маніпулятивного впливу з боку Інтернет-середовища на свідомість дітей шкільного та підліткового віку. Довіра, невміння критично оцінити інформацію, що надходить з інформаційного середовища та інші вікові психологічні особливості школярів та підлітків можуть слугувати підґрунтям для маніпуляцій свідомістю підростаючого покоління. Варто хоча б згадати небезпечні групи в соціальних мережах, жорстокі ігри та інші негативні явища з якими діти можуть познайомитись в мережі Інтернет, що, безумовно, може завдати шкоди психологічному здоров'ю підростаючої молоді. Як зазначає Г. В. Ложкін [2], в суспільній свідомості поняття безпеки пов'язується не стільки з відсутністю загрози, скільки зі станом, почуттями і переживаннями людини. Психологічна безпека – це такий стан суспільної свідомості, у якому суспільство в цілому і кожна людина зокрема сприймають існуючу якість життя як адекватну і надійну, оскільки вона створює реальні можливості для задоволення особистих і соціальних потреб громадян нині і дає їм підстави для впевненості в майбутньому. На думку Г. В. Ложкіна, безпека суспільства і людини полягає у стабільності їхніх становищ, а психологічна безпека – у відображенні цього становища у свідомості. Тому інформаційно-психологічну безпеку можна розглядати з позиції впливу

інформаційної системи на суспільну й індивідуальну свідомість, що відображає відносини суспільства і громадян нині і в майбутньому. Інформаційно-психологічна безпека – це відсутність небезпеки інформаційних впливів. Саме активний соціальний суб'єкт і його психіка зазнають безпосереднього впливу інформаційних факторів, які, трансформуючись через його поведінку, дії (чи бездіяльність), дисфункціонально впливають на соціальні суб'єкти різної системно-структурної і функціональної організації [2].

Причиною загострення масового деструктивного впливу на психіку є несформованість механізмів соціально-психологічної регуляції в умовах інформаційного суспільства. Необхідно згадати також про небезпечний інформаційно-психологічний вплив на індивідуальну свідомість, який може призвести до двох видів взаємозалежних змін:

1. Зміни психіки, психічного здоров'я людини. Оскільки у випадку застосування інформаційного впливу складно визначити межу норми і патології, показником змін може бути втрата адекватності щодо відображення світу у свідомості й індивідуальному ставленні до світу. Можна говорити про деградацію особистості, якщо форми відображення дійсності спрощуються, реакції грубішають і здійснюється перехід від вищих потреб (у самоактуалізації, соціальному визнанні) до нижчих (фізіологічних, побутових).

2. Зміни в цінностях, життєвих позиціях, орієнтирах, світогляді особистості. Такі зміни спричиняють антисоціальні вчинки і становлять небезпеку вже для всього суспільства і держави [1].

Важлива особливість інформаційно-психологічного впливу на індивідуальну свідомість полягає в тому, що людина може не помічати його і не усвідомлювати як небезпеку. Інформаційно-психологічний вплив з метою зміни поведінки особистості в бажаному напрямі має домогтися відповідної зміни в її свідомості, а тут вже дуже тонка межа між просто впливом та маніпуляцією свідомістю. Не менш важливою проблемою в плані інформаційно-психологічної безпеки є пошук шляхів виходу з-під влади віртуальної реальності, що на думку О. Юдіна, робить проблемною самоідентичність [6, 24]. Таким чином, людина сучасної маргінальної культури постає ексцентричною особою, яку не вдовольняє жоден з існуючих духовних смислів, ціннісних спектрів, до жодного не можна приєднатися як до єдиного можливого і, водночас, жоден з них не може бути відкинутим, відбувається заперечення “ментальних норм культури”, розщеплення свідомості індивіда. Соціальна мімікрія стає адаптивним способом життєдіяльності багатьох людей [6].

Проведений теоретичний аналіз наукової літератури дає підстави виділити основні *критерії психологічної безпеки особистості* в інформаційному середовищі, такі як:

- психологічна задоволеність;
- позитивні переживання та відчуття внутрішньої гармонії;
- оптимістичний настрій;
- заспокоєність та впевненість у собі та ін.

Відповідно до ознак, що свідчать про загрозу психологічній безпеці особистості в інформаційному середовищі можна віднести наступні:

- переживання почуття незадоволення;
- почуття тривоги та неспокою;
- фрустрація та занепокоєність;
- невпевненість, невизначеність та неясність;
- песимістичні та депресивні переживання тощо.

Далі необхідно з'ясувати роль та місце стереотипів в інформаційному просторі та їх зв'язок з психологічною безпекою особистості. Тут варто зупинитись на декількох важливих аспектах. Слід зазначити, що у наукових колах існують різні погляди і ставлення щодо проблеми стереотипів та явища стереотипізації. Так, одні автори вважають стереотип негативним явищем, яке характеризується ригідністю та консервативністю, містить емоційне забарвлення й може провокувати упереджене ставлення, протистоїть інноваціям і не дає можливості для функціонування творчого мислення. Альтернативний погляд на роль стереотипів пов'язаний з вивченням когнітивних процесів і виходить з того, що стереотипи спрощують етапи прийняття рішень, а відтак економлять час і зусилля індивіда, розширюють простір для безпосереднього сприймання і мислення за рахунок точніших і вільніших дій, забезпечують послідовність процесу передання знань, виконують адаптивні функції і певним чином дозволяють передбачити поведінку [3].

Проведений аналіз існуючих досліджень присвячених проблемі стереотипів та явищу стереотипізації дозволяє виділити три основні напрями вивчення різних аспектів даної проблеми. Так, перший напрям включає в себе дослідження стереотипів, де головний акцент робиться на вивчення їх когнітивного аспекту (тобто, стереотип розглядається як елемент когнітивних процесів людини, а саме – як результат процесу генералізації, схематизації і т.п.). Другий напрям включає в себе дослідження, в яких головна увага приділяється вивченню афективного аспекту стереотипів (стереотип у цьому напрямі досліджується як елемент емоційно-оцінних процесів людини, тісно пов'язаний з феноменом соціальної установки). Третій напрям присвячено вивченню соціального аспекту стереотипів (тобто, соціальний стереотип розглядається як особливий елемент, що бере участь у процесі функціонування соціальної групи).

Отже, аналіз численних підходів щодо дослідження стереотипів показав, що в даний час в сучасній соціально-психологічній науці існує чимало дефініцій цього поняття. Так, Т. Шибутані визначає соціальний стереотип як «популярне поняття, що означає приблизне угруповання людей, з точки зору будь-якої легко помітної ознаки, що підтримується широко розповсюдженими уявленнями щодо властивостей цих людей». Р. Таджура розглядає стереотип, як схильність суб'єкта, що сприймає легко і швидко, співвідносити об'єкт

сприймання з певними категоріями залежно від його віку, статі, етнічної приналежності, національності і професії, і тим самим приписувати йому якості, які вважаються типовими для людей цієї категорії [5]. Вивчення процесу стереотипізації неможливе без визначення функцій цього соціально-психологічного механізму. Найбільш відома та поширена в науці класифікація функцій стереотипізації відображена в працях Т. Шибутані, П. Шихірева, які визначають такі функції:

- психологічна, що розкривається у спрощенні і систематизації інформації яку людина отримує з навколишнього середовища, а також у збереженні та захисті цінностей індивіда, стереотипізація забезпечує індивіда максимумом інформації при мінімальному когнітивному зусиллі;
- соціально-психологічна функція стереотипізації реалізується в груповій ідентифікації і міжгруповій диференціації, яка має оціночний характер (в основному у великих соціальних групах, що виявляється в етнічних стереотипах);
- соціальна функція стереотипізації виражена в поясненні існуючих відносин між групами та їх виправданні [5].

Отже, об'єктивним результатом стереотипізації є спрощене, схематичне, інколи близьке до істинного, інколи викривлене уявлення дійсності, що виражається в соціальних стереотипах. Таким чином, усі види стереотипів виконують ряд функцій у суспільстві, і зокрема, у сучасному інформаційному середовищі, які тісно пов'язані з психологічною безпекою особистості: 1) класифікацію та упорядкування соціокультурної інформації; 2) акумуляцію і передачу культурно-історичного досвіду; 3) вироблення моделей поведінки та стандартів; 4) захист групових цінностей; 5) економії зусиль у повсякденному мисленні; 6) заощадження часу при сприйнятті нового та сприяння успішній соціально-психологічній адаптації особистості в умовах суспільних трансформацій тощо.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок. Проблема психологічної безпеки особистості в інформаційному середовищі в наш час вимагає підвищеної уваги. Однією з основних психологічних умов збереження психологічної безпеки особистості є підвищення рівня самосвідомості, що є особливо актуальним для молоді. Психологічна безпека особистості проявляється, з одного боку, в її здатності зберігати стійкість (стабільність) в інформаційному середовищі з певними параметрами, а також з різними психотравмуючими впливами, в опірності деструктивним внутрішнім і зовнішнім впливам, з іншого боку – в емоційній експресивності, інтелектуальній, поведінковій варіативності, оптимальній позиції суб'єкта в даних умовах інформаційного середовища. Слід враховувати, що психологічна безпека особистості визначається комплексом пізнавальних, емоційно-вольових і характерологічних особливостей особистості, її спрямованістю і світоглядом, що формуються в процесі соціалізації.

У структурі психологічної безпеки можна виділити наступні рівні: відчуття і почуття, сприйняття і оцінка навколишньої дійсності щодо критерію "небезпечно-безпечно", аналіз і прогнозування безпечного майбутнього. Механізми процесу формування та розвитку психологічної безпеки особистості детерміновані поведінкою людини в різних ситуаціях. До основних можна віднести механізми наслідування зразком безпечної поведінки, ідентифікації, соціальної оцінки бажаної поведінки, конформності. З проблемою психологічної безпеки особистості у сучасному інформаційному середовищі тісно пов'язане явище стереотипізації. Стереотипи в загальних рисах відображають уявлення про об'єкт або клас об'єктів, формують відповідні когнітивні структури індивіда, що зумовлює схематизацію образів певних об'єктів або явищ. Вони виступають відносно стійкими формами реагування особистості на конкретну ситуацію, впливають на її ставлення до об'єкта, що проявляється як на свідомому, так і несвідомому рівнях, частіше в умовах обмеженого часу чи браку інформації. Стереотипи є обов'язковими компонентами когнітивної сфери людини, мають психофізіологічне підґрунтя і впливають на формування оцінних суджень та уявлень про об'єкти. Стереотипи, що існують в сучасному інформаційному середовищі відіграють важливу роль у сприйнятті людиною навколишньої дійсності. Узагальнюючи варто зазначити, що стереотипи – це вдалий спосіб класифікації і систематизації інформації, спосіб зробити навколишній світ доступнішим для розуміння, вони економлять час і дають можливість використати його для творчих справ. Проте, не варто забувати, що явище стереотипізації в інформаційному просторі може мати і негативні наслідки: спрощення, узагальнення інформації без ґрунтового осмислення може призводити до логічних помилок, що можуть нести загрозу для психологічної безпеки особистості. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у вивченні чинників, що впливають на психологічну безпеку особистості в сучасному інформаційному середовищі, ролі особистісної складової у формуванні психологічної безпеки та конкретних механізмів стереотипізації в цьому процесі.

Список використаних джерел

1. Ліщинська О. Деструктивний вплив інформаційного простору / О. Ліщинська // Психолог. – 2006. – № 7 (199). – С. 20–23.
2. Ложкін Г. Інформаційно-психологічна безпека особистості / Г. Ложкін // Персонал. – 2003. – № 3. – С. 78–81.
3. Овсянецька Л. П. Стереотипи та їх вплив на творчий процес особистості / Л. П. Овсянецька // Проблеми загал. та пед. психології : зб. наук. пр. Ін-ту психології ім. Г. С. Костюка АПН України. – Київ, 2007. – Т. IX, ч. 4. – С. 265–276.
4. Петрик В. М. Соціально-правові основи інформаційної безпеки : навч. посіб. / В. М. Петрик, А. М. Кузьменко, В. В. Остроухов та ін. ; за ред. В. В. Остроухова. – Київ : Росава, 2007. – 496 с.

5. Ткачишина О. Р. Особливості формування стереотипів в умовах суспільних трансформацій / О. Р. Ткачишина // Гуманіт. вісн. ДВНЗ "Переяслав-Хмельн. держ. пед. ун-т ім. Григорія Сковороди". Дод. 2 до Вип. 36: Тем. вип. «Проблеми емпіричних досліджень у психології». – Київ : Гнозис, 2016. – С. 114–121.
6. Юдін О. К. Інформаційна безпека держави : навч. посіб. / О. К. Юдін, В. М. Вогуш. – Харків : Консурс, 2005. – 576 с.

References

1. Lishhyn'ska O. Destruktyvnyj vplyv informacijnogo prostoru / O. Lishhyn'ska // Psycholog. – 2006. – № 7 (199). – S. 20–23.
2. Lozhkin G. Informacijno-psychologichna bezpeka osobystosti / G. Lozhkin // Personal. – 2003. – № 3. – S. 78–81.
3. Ovsjanec'ka L. P. Stereotypy ta i'h vplyv na tvorchyj proces osobystosti / L. P. Ovsjanec'ka // Problemy zagal. ta ped. psihologii' : zb. nauk. pr. In-tu psihologii' im. G. S. Kostjuka APN Ukrainy. – Kyi'v, 2007. – Т. ІІІ, ch. 4. – S. 265–276.
4. Petryk V. M. Social'no-pravovi osnovy informacijnoi' bezpeky : navch. posib. / V. M. Petryk, A. M. Kuz'menko, V. V. Ostrouhov ta in. ; za red. V. V. Ostrouhova. – Kyi'v : Rosava, 2007. – 496 s.
5. Tkachyshyna O. R. Osoblyvosti formuvannja stereotypiv v umovah suspil'nyh transformacij / O. R. Tkachyshyna // Gumanit. visn. DVNZ "Perejaslav-Hmel'n. derzh. ped. un-t im. Grygorija Skovorody". Dod. 2 do Vyp. 36: Tem. vyp. «Problemy empirychnyh doslidzhen' u psihologii'». – Kyi'v : Gnozis, 2016. – S. 114–121.
6. Judin O. K. Informacijna bezpeka derzhavy : navch. posib. / O. K. Judin, V. M. Vogush. – Harkiv : Konsur, 2005. – 576 s.

Tkachyshyna O.R. PSYCHOLOGICAL SECURITY OF PERSON AND PHENOMENA STEREOTYPING IN MODERN INFORMATION ENVIRONMENT

The paper analyzes the problem of psychological security of the individual in the modern information environment. The essence and basic criteria for psychological security of the individual in the modern information environment. We consider the phenomenon of stereotyping, especially the existence of stereotypes in modern information space, the role and place of stereotypes in the information environment and their relationship with the psychological security of the person. The necessity of formation of psychological security in the information environment, particularly the Internet, which is especially important for school-age children, adolescents and youth. Informatization and computerization, which become more widespread in all modern societies, leading to the acceleration of life, increasing the flow of information and the need for human perception and processing large amounts of information. Greater opportunities that appeared in person with the advent of computers changed her life – making it easier for its functionally, psychologically complicated.

In the article the various theoretical and methodological approaches to study the problem of stereotypes and stereotyping effects in terms of social transformation. In particular, draws attention to the features of the formation of stereotypes in our time. The essence of social stereotypes, their main characteristics and functions in society. The attention to the ambiguous attitude to the problem of social stereotypes in academia, reviewed the positive and negative aspects of the phenomenon of stereotyping.

Key words: *psychological security, stereotype, stereotypization, social transformation, stereotypical thinking, prejudice, manipulative influence, consciousness, destructive influence.*

УДК 159.922.8:[004.738.5:616.89–008.441.44]

Р.П. ФЕДОРЕНКО, Т.Л. ЛЕХ

АНАЛІЗ ОСОБЛИВОСТЕЙ СТАВЛЕННЯ СУЧАСНИХ ПІДЛІТКІВ ДО «ГРУП СМЕРТІ» ТА НЕБЕЗПЕЧНИХ ІГОР У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ

Стаття присвячена теоретичному обґрунтуванню та емпіричному вивченню особливостей прояву зацікавленості «групами смерті» та небезпечними іграми у соціальних мережах сучасними підлітками, проаналізовано сімейні стосунки у родині та їх вплив на пошуки контактів з небезпечними групами дітьми підліткового віку. Виявлено, що особливо важливими є стосунки дитини з матір'ю. Дослідження показало, що чим тіснішим є цей зв'язок, тим вище оцінює дитина віру в себе, у своє майбутнє і у життя взагалі.

Отримані результати засвідчують необхідність подальшої роботи з батьками щодо перспективи налагодження стосунків з дітьми, особливо, підліткового віку.

Ключові слова: *небезпечні ігри, «смертельні групи», суїцидальні наміри, сімейна ситуація, антисуїцидальні фактори, культурні цінності, батьківсько-дитячі взаємини, психологічна допомога.*

Статья посвящена теоретическому анализу и практическому исследованию особенностей проявления интереса к «группам смерти» и опасным играм в социальных сетях современными подростками, проанализировано семейные отношения и их влияние на поиски контактов с опасными группами детьми подросткового возраста. Выявлено, что особенно важными являются отношения ребенка с матерью.